

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Flontxa Harispe

*Uhartē Garazi,
Nafarroa
Beherea (1928)*

Aurkibidea

Biografia

Flontxa Aizpuruan sortu zen, Uharte-Garazin, 1928ko azaroaren 27an. Aita itzaina zuen lehen ardiak erosi aitzin. Flontxa 1952an ezkondu zen eta aitaren segida hartu zuen, etxaldeak urte hartan 80 ardi zeuzkala. Etxe inguruko pentzeak eskas izanez, bazkak afermatzen zituzten, neguan beherean, udan Iratiko Uhartepen, Frantzia eta Espainiaren mugan. Flontxaren aitak udak Uhartepen pasatzen zituen artzain; geroztik senarrak eta semeak ildo beretik segitu dute. Orbaizetako artzainekilako harremanak egunerokoak ziren eta oso onak, nolaz ez, batzuen eta besteen ardiak bazka berdinetan zebiltzan eta. Flontxak ere bortuko bizi hori ezagutu du.

Zintak

UHG-005

- **Proiektua:** Euskal kultur erakundearen artxiboak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Lekumberri, Terexa
- **Data:** 2008-10-10
- **Iraupena:** 74 min
- **Euskarria:** Bideo digitala

Pasarteak

1. Eskola Uharte-Garazin 1930. hamarkadan

- **Erref:** UHG-005/001
- **Iraupena:** 0:02:32. **Hasi:** 00:00:00. **Bukatu:** 00:02:32
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

Baxenabarreko ainitz herrietan eskolak baziren ere auzoetan, hala nola Uharte-Garazin. 1928an sortua den Flontxa Harispek lehenik gaineko eskola segitu du eta, ondotik, beherekoa (herriko plazan zegoena). Bi eskola baziren beherean, mutikoena eta neskena.

2. Itzainaren lana

- **Erref:** UHG-005/002
- **Iraupena:** 0:01:40. **Hasi:** 00:02:32. **Bukatu:** 00:04:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:

XX.mendearen lehen zatian, itzainaren lana frango hedatua zen. Flontxa Harispen aita itzaina zen ardiekin hasi aitzin. Behi putak bazituen eta zura karreatzen aritzen zen.

3. Biziaren dorpea Uharte-Garazin (1850-1950

- **Erref:** UHG-005/003
- **Iraupena:** 0:01:26. **Hasi:** 00:04:12. **Bukatu:** 00:05:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak
- Baserria » Baserriko lanak » Ardogintza

Laburpena:

Florentxa Harisperi bere amaxik kondatzen zion gizonak etxeetan mahasti aitzurrean ari zirela bi sos egunean irabazteko eta haurrek arto axalak ahatxei (xahalei) eramaterakoan, erdia berek bidean jaten zutela. Florentxak berak bizi dorpea ukan du.

4. Ardi hazkuntza 1930-1940 hamarkadetan Uharte-Garazin

- **Erref:** UHG-005/004
- **Iraupena:** 0:02:19. **Hasi:** 00:05:38. **Bukatu:** 00:07:57
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

Berrogoi ta hamar ardi baziren bana beste, garai hartan, etxe bakoitzean eta 7-8 behi. 1930. hamarkadan, Flontxaren aita 25 ardirekin hasi zen eta gero artaldea emendatu zuen. Etxaldean berean, pentzez zuhur izanez (8 ha), neguan ardiak bazkaz igortzen zituzten Amikuze aldera.

5. Etxolaren egitea bortuan

- **Erref:** UHG-005/005
- **Iraupena:** 0:01:53. **Hasi:** 00:07:57. **Bukatu:** 00:09:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserria » Baserriko lanak » Ardogintza

Laburpena:

Bortuan beren artzaina duten etxaldek beharrezkoa dute etxola. Uharte-Garaziko Aixpurukoek (Flontxaren sortetxea) etxola eraiki nahi izan zutenean, behi pare batekin beheretik harri karreun arizan ziren. Artzain bat ezarri zuten etxolan eta bi urteren buruan etxeko nagusiak berak kanpoko artzainaren tokia hartu zuen.

6. Astoa, artzainaren janari eramaile

- **Erref:** UHG-005/006
- **Iraupena:** 0:03:11. **Hasi:** 00:09:50. **Bukatu:** 00:13:01
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserria » Baserriko lanak » Ardogintza

Laburpena:

Artzainari bere janaria (besteak beste ogi eta arto irina) astoz eramaten zioten, kakoletan, bi astetarik. Gibelera tekoan aldiz gasnak ekartzen zituzten (eta ardi ilea ere). Zazpi oren joaiteko, beste hainbeste jiteko behar zituen Flontxak bortuko itzulia egiteko. Aixpuruan, batzutan kartierreko 3 astoak erabiltzen zituzten.

7. Artzainaren janaria

- **Erref:** UHG-005/007
- **Iraupena:** 0:01:01. **Hasi:** 00:13:01. **Bukatu:** 00:14:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserria » Baserriko lanak » Ardogintza

Laburpena:

Artzainari bortura helarazten zioten janarian baziren besteak beste, arto eta ogi irinaz aparte (kilo bat), ogia, lamason bat arno, xingarra, lur sagarrak.

8. Alhabidea

- **Erref:** UHG-005/008
- **Iraupena:** 0:03:04. **Hasi:** 00:14:02. **Bukatu:** 00:17:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserria » Baserriko lanak » Ardogintza

Laburpena:

Aixpuruko alhabidea Uhartepen kokatzen da, Espainiaren eta Frantziaren artean. Alhabidearen mugak errespetatu behar dira eta Espainia aldera egunaz igortzen diren ardiak arrats guzietz bildu.

9. Alhabidearen pagamendua : akitea

- **Erref:** UHG-005/009
- **Iraupena:** 0:03:30. **Hasi:** 00:17:06. **Bukatu:** 00:20:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserria » Baserriko lanak » Ardogintza

Laburpena:

Akitek ematen zuen Espainia aldeko bazketara joateko eskubidea. Garaziko artzainek Arnegiko bulegoan egiten zuten akitea. Orai ez da gehiago akiterik. Bazka guziak Garaziko sindikatari ordaintzen dira.

10. Orbaizetako artzain batzuen izenak

- **Erref:** UHG-005/010
- **Iraupena:** 0:00:48. **Hasi:** 00:20:36. **Bukatu:** 00:21:24
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserria » Baserriko lanak » Ardogintza

Laburpena:

Uhartepen zeuden garaztar artzainen arabera (Flontxa Harispe), 6-7 artzain baziren inguru heietan Orbaizetatik : horietan Merinotiarrak, Zakutotiarrak, Kondderetiarrak. Orai bat bakarrik gelditzen da.

11. Uhartepeko artzainak

- **Erref:** UHG-005/011
- **Iraupena:** 0:03:31. **Hasi:** 00:21:24. **Bukatu:** 00:24:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserria » Baserriko lanak » Ardogintza

Laburpena:

Hiru garaztar artzain izan dira betidanik Uhartepen ; segitzen dute gaurregun.

12. Orbaizetako eta Garaziko artzainen elkarretaratze guneak

- **Erref:** UHG-005/012
- **Iraupena:** 0:02:14. **Hasi:** 00:24:55. **Bukatu:** 00:27:09
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserria » Baserriko lanak » Ardogintza

Laburpena:

Egunean zehar, etxoletan gurutzatzen ziren Garaziko eta Orbaizetako artzainak eta urtean zehar, Donibane-Garaziko merkatuan. Garaztarrak ibiltzen ziren ere Orbaizetako bestetan.

13. Bortuko beste kabalak

- **Erref:** UHG-005/013
- **Iraupena:** 0:01:39. **Hasi:** 00:27:09. **Bukatu:** 00:28:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserría » Baserriko lanak » Ardogintza

Laburpena:

Behi eta zaldi frango ibiltzen dira bortuan, mugaz bi aldetatik datoz. Egurgin badira Orbaizetako behiak. Lehengo artzainak behizainak ere ziren (beren etxeko edo beste etxe bateko behiak zaintzen zituzten).

14. Emazteak bortuan

- **Erref:** UHG-005/014
- **Iraupena:** 0:03:14. **Hasi:** 00:28:48. **Bukatu:** 00:32:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna
- Baserría » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserría » Baserriko lanak » Ardogintza

Laburpena:

Garaztar emazteak baziren eta badira beti bortuan. Flontxa Harispe ez da oroit Orbaizetako emazterik ikusirik bortuan. Bera ere egon da, semea etxean ezkondu denetik, bortuan uda guzian senarrarekin.

15. Kontrabanda

- **Erref:** UHG-005/015
- **Iraupena:** 0:04:48. **Hasi:** 00:32:02. **Bukatu:** 00:36:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » II. Mundu Gerra (1939-1945)
- Ekonomia eta industria » Kontrabandoa

Laburpena:

Behi eta zaldi kontrabanda egiten zen Uharte Garazitik Luzaidera. Bigarren gerla garaian, arropak ere pasatzen ziren. Beharrezkoa zen bizitzeko.

16. Ardi gasnaren egitea

- **Erref:** UHG-005/016
- **Iraupena:** 0:02:40. **Hasi:** 00:36:50. **Bukatu:** 00:39:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak
- Baserria » Baserriko lanak » Ardogintza

Laburpena:

Flontxa Harispek gasna egitea esplikatzen du : berotzea, gatzagia ezartzea, biltzea, xortxean ezartzea, tinkatzea, biharamunean gazitzea eta gorritzea. Hiru kiloko gasnak egiten zituzten.

17. Gasna onaren segetu zenbait

- **Erref:** UHG-005/017
- **Iraupena:** 0:03:12. **Hasi:** 00:39:30. **Bukatu:** 00:42:42
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak
- Baserria » Baserriko lanak » Ardogintza

Laburpena:

Gasnak ona izaiteko, hona beharrezko baldintza batzu : esnea garbia izatea, deitzaldi oro gasna egitea, egin ondotik ontsa segitzea (bi egunetarik itzuli, gaxuran garbitu etabar).

18. Ardi moxtea

- **Erref:** UHG-005/018
- **Iraupena:** 0:00:52. **Hasi:** 00:42:42. **Bukatu:** 00:43:34
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserria » Baserriko lanak » Ardogintza

Laburpena:

Ardi moxtea bortuan edo beherean egiten zen, udan. Aixpurukoek bortuan egiten zuten, etxez etxeko (ez ziren okasione hortan beste artzainekin gurutzatzen).

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-04-06

CC-by-sa | Ahotsak.eus
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com